27657

UZORNI VRTLAR

ILUSTROVANI • LIST • ZA • NAPREDNO • VRTLARSTVO • I • SITNO • ŽIVINOGOJSTVO

ZAGREB, lipanj (juni) 1928.

GODINA VI.

BROJ 6.

Izlazi jedanput mjesečno.

Pretplata Din. 40·— (pol god. Din. 20·—). Za inozemstvo Din. 50·—, (Sjev. Amer. Unija 1 dolar).) — Novac, pretplata, oglasi, suradnja i drugo šalje se na: „Uzorni Vrtlar", Zagreb I., Poštanski pretinac 201.

Sjajna izložba cvijeća u Gandu (Belgija).

Ovih dana održana je izložba cvijeća u belgijskom gradu Gandu (Gent). Ovakove izložbe priređuju se tamo svake pete godine, ali ovogodišnja izložba nadilazi sve dosadašnje po svojoj veličini i množini, sjajnosti i kvaliteti izloženog cvijeća.

Izložbu je priredilo kraljevsko belgijsko društvo za agrikulturu i botaniku. Sliku o važnosti i veličini te cvjetne manifestacije najbolje će nam prikazati brojke: toliko razvijeno i toliko se cijeni, da je postalo jednom od glavnih privrednih grana.

Belgijski ministar za gospodarstvo izjavio je, da Belgija za svoje vrtlarske proizvode, što ih prodaje u inozemstvo nabavlja žito, kojega sama nema dovoljno.

Najveća ovogodišnja novost bilo je monumentalo stubište sagrađeno na ulaznoj dvorani, odakle se mogla pregledati čitava izložba.

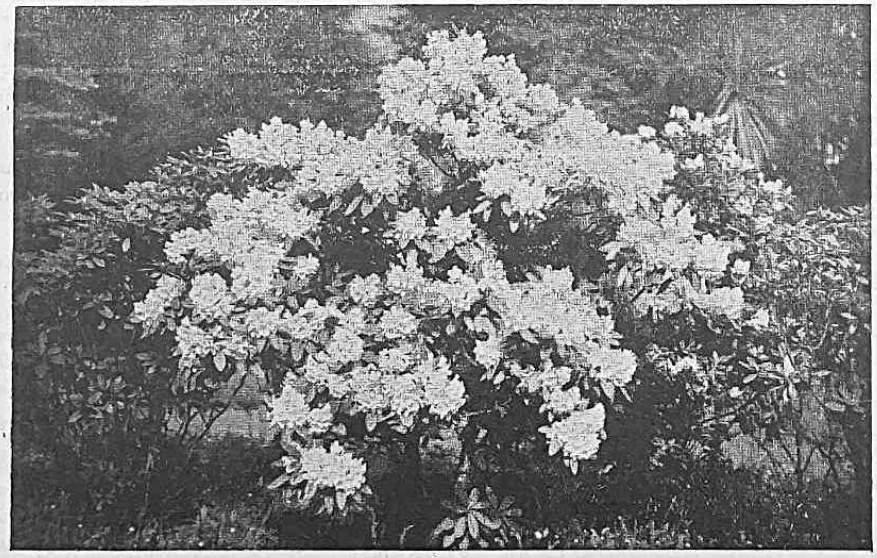

Foto prof. inž. V. Sadar.

VRTNI RODODENDRON (Rododendron hybridum)
iz parka pred gradom Viltušem kod Maribora. (Vazdazeleni rododendron prezimljuje na otvorenom vrtu, a uspijeva najbolje u toplom i zaštićenom položaju.)

Prostor na kome je smještena izložba iznosi 14.000 m², a galerije gdje se nalaze staklenicl 6.000 m². Prve sedmice pohodilo je izložbu 65.000 ljudi. Čisti prihod bio je preko 1 milijun franaka.

Poslijednji dan trebalo je otvoriti izložbu već u 6 sati ujutro, jer je bila tolika navala, a više od 100 tisuća ljudi protiskivalo se alejama kroz čitavi dan. Nisu samo stanovnici Gand-a i okoline nagrnuli, nego iz svih krajeva ove zemlje, jer je vrtlarstvo u Belgiji

Prizor, koji je tude pukao pred očima, opravdao je riječi predsjednika Kerchova, kojima je pozdravio belgijsku kraljicu moleći je — neka uniđe u kraljevstvo cvijeća.

U prvom redu stajahu u gomili azaleje, koje su poslužile kao prvi ukras te cvjetne pozornice. Iza njih se redahu orhideje, palme, i ostale egzotične i rijetke biljke. U sredini te cvjetne pozornice nalazio se bunar sa tri mala vodopada s kojih je padala voda na

dno sagrađeno od plave keramike. Bunar ukrašen divnim vazama sa prekrasnim cvijetom „Medinella magnifica“, koja je najljepši ukras kraljevskih vrtova u Laekenu. Njegovo lišće metalno zelene boje sa golemim grozdolikim cvijetom ružičaste boje spušta se sve do bistre vode.

Ali kano neko čudo nad čudesime bio je topli staklenik sa rijetkim biljkama. Tu se vidjelo: Caladium iz Brazilije, sa širokim prozirnim lišćem različno i živo obojenim; Pandanus Veitchii iz Monte Carla; Platycerium sa rogatim lišćem stisnutim kao u korzet i stotine drugih vrsta, koje su sačinjavale pravu šumu.

Čitavo mnoštvo orhideja stvaralo je kutić zemaljskog raja.

Ove čudnovate biljke, sa cvijećem najfantastičnijih oblika kao raznobojni leptiri, ptice sa krasnim perjem, i skupocjeni dragulji, sve je to bilo umjetnički poredano.

Jedan izlagatelj napravio je špilju, iz njene sredine vodile su kamenite stube kroz pravu šumu orhideja. Bilo je tu na tisuće orhideje Cymbidium sa stabljikom visokom kao čovjek a oblika vretenastog.

Na vrhu špilje kao kruna stajahu velike paprati, noseći cvijet (eattleyacitrina) sa zlatnim praporcima.

Od stranih izlagača najljepša su bila odjeljenja holandska, engleska i francuska.

Holandezi su izložili krasne tulipane, perunike i ljiljane. Vrtlari iz Alsmeera istakli su se divnim primjercima ruža, ljiljana, ciklama i t. d. Osobit interes izazvale su narcise sa golemim cvijetovima takove ljepote, da su lukovice prodavane komad i po više stotina franaka.

Krasno uređeno bilo je englesko odijeljenje a isto tako i francusko, koje je zaista proslavilo svoju zemlju.

I ovaj kratki izvještaj bit će dostatan, da se istakne vanredna vrijednost ove jedinstvene izložbe, koja nam dokazuje izvanrednu darovitost i marljivost Belgijanaca.

(Prema „L'agric. nouv.“, J. J.)

Enoletne cvetlice za okna in balkon.

Piše: Ing. Ciril Jeglič.

(Sa slikom.)

Sobni vrtnarji, ki rabijo mnogo rastlin za okrasitev balkonov, mostovžev in verand ali pa hočejo tudi okna okrasiti na cenejši način, a vendar lepo in živahno, bodo zmerom radi segli po enoletnih cvetlicah. Kratko je življenje teh enoletnic, ali pri nekaterih se njih bujnost in goreče hrepenenje, ki se hoče vse izživeti v cvetenju enega poletja, izliva v tako izrazite, viharnosilne in eksplozivno ognjene barve, kot jih redko najdemo pri trajnejših večletnih rastlinah. Vrhu tega so enoletne cvetlice večinoma skromna, zdrava in potrpežljiva bitja, vse njih hotenje gre le za tem, da bi čimprej, čim lepše in bogatejše zacvetele.

Za na balkon in okno sadimo enoletne cvetlice navadno le v zaboje. Seveda niso pripravne za ta namen vse enoletnice, ki najboljše uspevajo svobodne zunaj na vrtu. Rastlina, ki se naj zadovolji s težavnimi razmerami v ozkem cvetličnem zaboju, a da bo vendar čvrsto rastla in veselo cvetela, mora pač biti skromnega in hvaležnega značaja. Njeno koreninje naj bo plitvo in gostejše, ne sme biti občutljiva, če jo žge suh prepih in mučijo razne druge neugodnosti, ampak naj kljub vsemu prav pridno in dolgo cvete. Pomagati ji pa moraš s pridnim zalivanjem in primernim gnojenjem in vedno moraš ocvetele vršiče čimprej porezati, da se rastlina ne izčrpa z osemenitvijo.

Med enoletnimi cvetlicami, ki so po naših vrtovih splošno priljubljene krasotice, imamo nekatere, ki se morajo sejati že poleti, da potem spomladi za cvet pripravljene sadike, ki se jim koreninska gruda dobro drži, nasadimo v zaboje; takšne so na pr. potočnice, mačehe in silene. Ko te odcveto, moramo imeti že pripravljene dovolj razvite sadike poletnih cvetlic. Nekaterih preprostejših poletnih cvetlic, ki jih uporabljamo za na okna in balkone, ni treba presajati, če imamo še kaj rastlinske posode v rezervi, ampak sejemo ali vsadimo njih seme že kar za stalno v cvetlične zaboje, tako na pr. nizke in visoke (opletajoče se) kapucinke, resedo, portulak in dr. Večinoma pa je treba sadike enoletnih cvetlic posebej vzgojiti ali pa si jih — lahko za majhen denar — kupimo pri vrtnarju, ki v zavarovanih gredah zgodaj in lažje vzgoji za presaditev v zaboj dovolj razvite rastline. Se v cvetju lahko presadimo, če so primerno vzgojene in če drže njih korenine lepo: astre, ageratum, cekinčke, lobelije, tagetes, verbene in zajčke.

Razen omenjenih kapucink (tropaeolum) so izmed poletnih cvetlic posebno pripravne za v zaboje, nekatere tudi za v lonce: petunije, lobelije, nepostarnik (ageratum), nizki cekinčki ali lepe očke (coreopsis, calliopsis), študentovke ali turški (smrdljivi) nageljni (tagetes) in kitajski klinčki (dianthus Heddeviggi in chinensis). Prav čedno se podaju v lončkih nizke in košate astre; zlasti škrlatno rdeče ali temnomodre astre Triumf, ki zrastejo komaj do 30 cm visoko, a v bujnih grmičih, prikličejo s krepkimi barvami svojih glavic, ki imajo kot cvet potonke jezičaste cvetne liste navznoter ukrivljene, vsekdar mnogo občudovalcev. — Tu bomo natančnejše opisali le petunije in lobelije.

Petunije nazivajo ponekod v Sloveniji tudi „Slovenke“, najbrž zato, ker nam nudi njih cvetje tako ljubeznivo sijajno igro rdečih, belih in modrih barv. Ne samo za cvetlični vrt, ampak tudi za balkon in okno so si pridobile petunije najboljši sloves.

Po rasti razlikujemo oblike, ki močnejše rasto ter se povešajo, in nizke ter zastavno raščene oblike. Med petunijami z enojnim cvetom razlikujemo sorte, ki imajo posebno velike cvetove z bogatimi barvnimi okraski in sicer gladkorove cvetove ali pa z valovito krpastimi obrobki in narezki na venčnih listih. Pitani cvetovi so nerodovitni in se od njih po umetni oplodbi pridobiva seme, ki daje 20—50 odstotkov pitano cvetočih rastlin. Pitane sorte so za nasad, ki ni v zavetju, manj primerne, ker jih poletne nevihte včasih prav grdo zmrcvarijo.

Izmed enostavno cvetočih petunij se posebno odlikujejo nizke in zastavno rastoče sorte, ki nimajo baš velikih cvetov, a neverjetno rado in toplo cveto in so torej prav primerne za na okna in balkone: karminasto rdeča Brillant pa Gloria, ki ima karminast cvet z belim grlom, nežna Carmen Silva, vijoličasta z belim robom, ter razkošno živahni, rožnatobarvni Erfordia in Himmelsröschen. Na izbero so tudi nizke in visoke bele sorte. Za okras balkonov se marsikod uporablja priljubljena rotovška petunija (Karlsruher Rathaus Petunie) s temnomodrimi, žametnimi

cvetovi. Ta sorta je visoke, viseče rasti pa, če spodnji deli stebel ogole ter se ne napravijo novi obrastki, ni več lepa. Tudi je barva rotovške petunije sama zase preveč temna in mrtva ter se na daljavo ne uveljavi, če je v ozadju ne pojačimo z živahnimi kontrasti na pr. belega ali žoltega cvetja.

Vobče prvi nas petunijo še premalo cenijo zlasti sobni vrtnarji. Čeprav je enoletna rastlina, vendar so njene lastnosti tako odlične in dragocene, da posajena v zabojčkih lahko uspešno tekmuje celo s pelargoni-

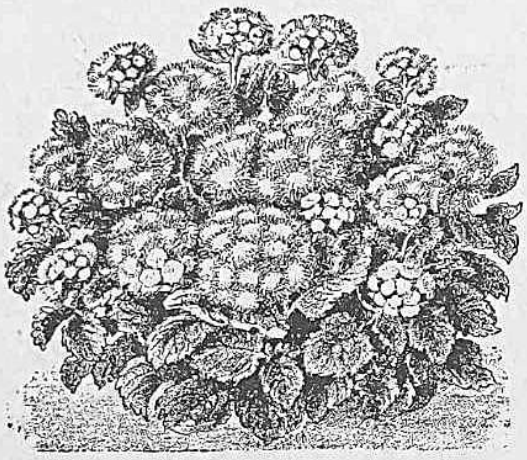

Ageratum.

jami. Le poglej, kako hvaležno uspevajo petunije po naših kolodvorih, kjer so jih začeli zadnja leta mnogo saditi v zabojih in v lampicah! Petunija bujno raste, bogato in neprestano cvete, ni izbirčna, prenaša suh zrak in tudi močan prepih ji redko škoduje. Čim več solnca dobi, tem boljše se počuti, le na zalivanje ne smemo pozabiti. Žal je seme petunij, ki ga dobimo v trgovini, često manjvredno glede sortnosti in barv.

Velikocvetne (grandiflora) petunije z enojnim in pitanim cvetom se največ goje v loncih. Rastline je treba privezovati na oporo in cvet varovati pred hudim dežjem. Siromašne rastline cveto navadno najprej, najboljše, ki včasih kažejo spočetka prav slabotno in zanikarno rast, a nam bodo razvile najlepši cvet, pa cveto navadno najkasneje. Na višku požlahtnjevanja so izredno velikocvetne superbissima petunije (petunia hybrida grandiflora superbissima). Čim večji je cvet, tem boljšo zemljo in več negovanja zahteva rastlina.

Petunije sejemo od februarja dalje. Seme je zelo drobno (na 1 gram pride preko 10.000 semenskih zrnc). Mlade semenščake moramo kmalu prepikirati, in ko se okrepe, jih konec maja presadimo venkaj na grede ali pa poprej še v majhne lončke, da se dobro ukoreninijo in drže kepo pri presaditvi; te lončke posadimo v toplo, svetlo leho, kjer se nam razvijejo najkrepkejše mlade rastline, ki jih z lahkoto presajamo v cvetlične zaboje. V juniju petunije že s polno silo zacveto. Na mlade petunije v topli lehi se kaj radi spravijo polži, ki jih tu pa tam do golega ogrizejo. Proti tem škodljivcem pomaga zdrobljeno oglje ali apno, ki ga posujemo okoli lončkov, najboljše pa je, če nastavimo v črepinje vabo (na pr. pšenične otrobe, ki jih polži jako radi žro) in ponoči pri luči vso golazen poberemo in uničimo.

Da dobimo prav čile in rastne lončne petunije s polno silo cvetenja še za pozno poletje, je dobro, če napravimo še eno setev v maju. Petunije cveto bogato le na na solnčni legi. Presajamo jih lahko ob vsakem času. Za saditev na planem prihajajo v poštev zlasti mahnocvetne sorte.

Zadovoljne so z vsako zemljo, čim več hrane dobijo, tem krepkejše se razvijejo. Posebno za nasad v tesnejših zabojčkih moramo oskrbeti močno kompostno zemljo ter redno zamakati (tudi z razredčeno gnojnico).

Dragocenejše sorte, zlasti tiste, ki po semenu svojega značaja ne ohranijo zanesljivo, razmnožujemo s potaknjenci.

Zala in srčkana cvetlica je **lobelija** (lobelija erinus). Nizka plemena (compacta in pumila), ki jih mnogo sade na boljših vrtovih, v cvetličnih preprogah po parkih in na grobovih, napravijo 10—20 cm visoke grmiče, ki so gosto okrašeni s prelestno sinjim cvetjem. Imamo sicer pri lobelijah še bele, rdeče in vijoličaste barve, a najznačilnejša in gotovo najučinkovitejša je modra.

Tudi nizke lobelije se lepo podajo v obrobku cvetličnega zaboja, kjer jih sadimo 8—10 cm narazen. Še dragocenejše in uporabnejše so pa za sobnega vrtnarja viseče lobelije (lobelia hybrida pendula), ki napravijo do $^1/_2$ m dolge, vitke in košate, a tak isto bogato cvetoče poganjke. Ena najboljših med temi sortami je Saphir, ki ima do 2 cm veliko, temnomodro cvetje z belim očesom. Starejša je temnomodra Hamburgia z rjavkastim listjem.

Navadno se goji lobelija enoletno. Tedaj jo je treba sejati že v začetku februarja. Seme ki je tako drobčkano kot pri nobeni drugi poletni cvetlici (na 1 gram gre približno 45.000 zrnc), kmalu in rado skali, če ga le s suho deščico pritisneš v prst in nato

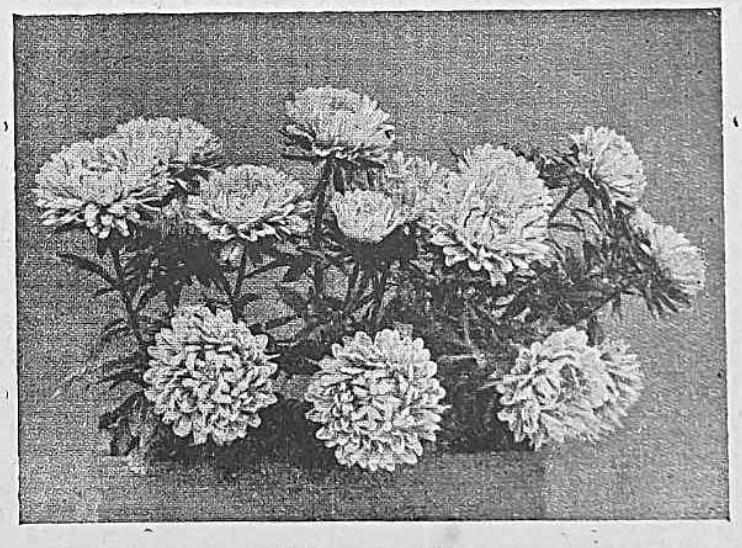

ASTER „TRIUMPH".

posodo pokriješ s steklom. Že prav majčkene rastlinice je treba pikirati, pozneje jih pa posadiš posamič ali po več skupaj v ne prevelik lonec (št. 2) z dobro listovko ali gnojevko. Daj rastlinam dovolj svetlobe in dovolj zraka! Sicer pa dobiš poceni in lepe sadike pri zanesljivem vrtnarju; navadno so godne konec maja ali začetkom junija. Kakor smo omenili, lahko presajaš tudi že cvetoče lobelije.

Tudi potaknjenci se radi ukorenijo in cveto prej kot iz semena vzgojene rastline. Potaknjence jemljemo rano spomladi od prezimnjenih rastlin. Pozimi je lobelija občutljiva, hoče biti na svetlem, potrebuje le malo vlage ter ji ugaja le skromna toplota (4—5° R). Da vzgoje že zgodaj in močne rastline za na balkon, režejo vrtnarji potaknjence v avgustu in jih prezimijo. Če napraviš od Saphir potaknjence v juliju ter ukoreninjene rastline posadiš v majhne lonce, ti bodo v zimskem vrtiču ugodnega stanovanja zacvetele celo v decembru. Tudi z delitvijo po cvetu lahko razmnožiš lobelije.

Ko poleti lobelije odcveto ali pojenjajo, jih prav na kratko, 3—4 cm nad zemljo, obreži in presadi; tedaj ti bodo čez nekaj tednov zacvetele spet z novo močjo. Vrastlim rastlinam, ki jim primanjkuje hrane, postrezi zdaj pa zdaj z lahko gnojnico. Baš hudega solnca lobelije ne marajo. Najbolj jim je po volji dopoldansko solnce.

Res je škoda, da visečih lobelij ne poznajo še mnogi, ki bi si radi lepo okrasili svoj dom. Videl sem nekje kapelico, kjer je iz cvetoče lampice pred Materjo božjo sijala sinjina čilo razraščene lobelije: tako nežno in mirno so molile te ljubke in jasne cvetke, da se je še žalostna Marija s smehljajem in hvaležno zagledala vanje.

Jorgovan (Syringa).

(Uzgoj iz sjemena i okuliranje.)

Različne oplemenjene sorte jorgovana, razlikuju se među sobom po obliku i po boji cvijetova. Ima ih sa jednostavnim ili sa gurmatim cvijetovima i to u bojama: ljubičastoj, crvenoj, ružičastoj, plavoj i bijeloj, te u svim mogućim preljevima ovih boja.

Sve ove oplemenjene sorte uzgojene su od običnog jorgovana (Syringa vulgaris), koji se najčešće vidi po našim vrtovima, jer se lako umnaža i sjemenom.

Oplemenjene sorte jorgovana umnažamo cijepljenjem (kalamljenjem) i to obično okuliranjem (očenjem,

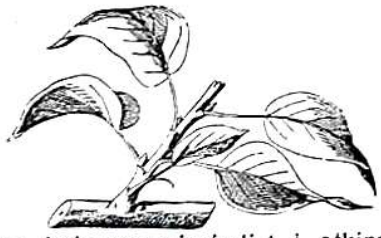

Mladica, koju smo pinsirali t. j. otkinuli joj rastući vršak.

pupovanjem) jednako kao što umnažamo i oplemenjene sorte ruža.

Pretpostavljamo, da je čitateljima poznato okuliranje uopće, jer je o tome ovdje bilo govora već u nekoliko navrata prošlih godina. Stoga ćemo se ograničiti samo na to, kako da si uzgojimo dobru podlogu za okuliranje jorgovana.

Najbolje podloge jesu jednogodišnje i dvogodišnje biljke, uzgojene iz sjemena. Sjeme na jorgovanu sazrije mjeseca listopada ili studenog, a sijat ćemo ga u proljeće, početkom ožujka i to na zaštićenoj ili nadkritoj gredici odnosno u hladnom klijalištu. Sjetva neka je plitka. Tlo mora da bude vazda primjereno vlažno. Nakon tri tjedna izniknut će biljčice, a tijekom mjeseca svibnja treba ih pikirati t. j. rasaditi na valjano priređene i prorahljene gredice 10—15 cm razdaleko. Pikirane biljke treba pomno zalijevati, a što češće plitko okopati.

Zimi ih treba zaštititi od prežestoke studeni lakim pokrovom listinca ili slame. Slabije razvite biljke s proljeća ćemo ponovno pikirati, a jače razvite rasaditi na

Iz najbližeg pupa izbila je nakon pinsiranja nova mladica.

razmak od kojih 40 cm u snažno, valjano pognojeno i duboko prorahljeno tlo. Tu ćemo ih prema potrebi zalijevati i okapati. Već kod presađivanja treba da im odrežemo sve izboje osim jednog jedinog i to najjačeg.

U mjesecu srpnju ili kolovozu okuliramo ih i to tako, da plemeniti pup (oko) umetnemo kojih 5—6 cm nad zemljom i prema južnoj strani.

Tijekom zime prirežemo podlogu dvadesetak cm iznad okuliranog mjesta, a kad s proljeća izbije plemenita mladica, privezujemo ju uz ovaj ostavljeni vršak podloge, dok odstranjujemo sve mladice, koje izbiju iz same podloge. Do zime uzrasti će plemenita mladica oko 1 metar visoko, a tada ju prirežemo na 4—5 pupova.

Kao podloge za okuliranje mogu poslužiti i izdanci iz korijena običnog jorgovana. Izdanci se odrežu nisko pri korijenu i usade u rahlu i snažnu zemlju, a kad se tu valjano okorijene, tada se okuliraju kao što je rečeno za podloge uzgojene iz sjemena. Izdanci dugo vremena ne razviju tako bujno korijenje, kao podloge iz sjemena, pa to je razlog, da se za okuliranje većma preporučaju pikirane podloge uzgojene iz sjemena.

D. P.

Kako sam uzgojio krupne rajčice.

Posvečujući naročitu važnost proizvodnji povrća, skrenuo sam posebnu pažnju uzgoju rajčice (paradajza), pa sam uspio da postignem krasni plod u težini do 97 dkg. — Znajući, da će to mnoge interesovati, hoću da prikažem način, kako sam to mogao da postignem. Sadnice paradajza zasadio sam u rano proljeće na

gredice u razmaku 60×80 cm. Razumije se, da je zemlja bila vrlo dobro izrađena i dostatno đubrena.

Prva njega sastojala se u okapanju i plijevljenju Budući da je zemlja bila snažna, to se stabljika vrlo brzo i jako razvijala. — Sad dolazi ono najvažnije t. j. obrezivanje i čišćenje stabljike. — Od korijena tjera više izdanaka, a sama stabljika potjera bezbroj ogranaka, što sve crpi hranive sokove u zemlji i sprečava razvoj ploda (jabučica). — Ti svi izdanci, kao i sve suvišne grane imadu se skinuti sa glavne stabljike. Na glavnoj stabljici ostavio sam 2—3 jabučice, koje se razvijaju, jer imadu dostatno hrane a i zraka.

Pošto je stabljika rajčice dosta slaba, pa da ne padne potrebno je, da se svakoj stabljici dade kolac ili da se uz red stabljika povuče žica, uz koju se vežu stabljike da ne padnu na zemlju. Ako vežemo rajčicu uz žicu, onda možemo ostaviti koji ogranak i na njemu po 1—2 jabučice, no naravno moramo ih razvući uz žicu.

Najbolje je jednu po jednu stabljiku puštati i vezati ju posebno uz kolac, jer se tim načinom dobiju najkrupnije jabučice.

Obrezivanje treba ponoviti svakih 14 dana, a kada biljka dosegne visinu od 1—1·5 m mora se prikratiti vršak. Ako sam sadio rajčicu na lošijoj praznijoj zemlji, onda sam si pomogao na taj način, da sam svoje rajčice zalijevao 2 puta nedjeljno tekućim gnojem. — To sam činio i sa drugim povrćem, pa sam dobio karfijol 1·5 kg težak. Tekuće gnojivo pripremao sam si na slijedeći način: 100 l vode, 1 kg čilske salitre, 1 kg superfosfata, 1·5 kg 40% kalijeve soli, 10 kg prosijanog zrelog stajskog đubra i 5 kg đubra od kokoši ili golubova. To sve sam smjestio u jedno staro bure na zasjenjeno mjesto. Miješao sam 2 puta nedjeljno i svaki put prije uporabe.

Prednjim načinom uzgoja i njege, te uz dodatak tekućine od gornje smjese uzgojio sam odlično povrće silne krupnoće i težine.

Napominjem, da nije to bilo samo pojedinačno ovako veliki plodovi, nego općenito.

A. Talan, Slatina.

Naši pomagači u zatiranju štetočinja.

To su u prvom redu ptice pjevice. One danomice utamane sijaset kukaca, crvi, ličinaka, grčica, gusjenica i kukuljica. Ali ih čovjek ipak dovoljno ne cijeni, nego ih dapače hotice ili nehotice proganja i otešćava im život. Drveće i grmlje, u kojemu se pjevice rado gnijezde, treba da se njeguje ne samo radi ukrasa vrta i hladovine, nego i radi tih naših prijatelja i pomagača, na koje ne smijemo nikad zaboraviti. Dok moramo svaki i najmanji rad platiti, rade i pomažu nam ptice pjevice ne tražeći od nas naplate. Gdje uz vrtove nema ptica pjevica, treba ih privući bilo da se zasadi raznovrsno grmlje i drveće, bilo da im se udešavaju posebna gnijezda.

I među samim kukcima ima zatirača različnih štetočinja. Tu su najeznice, gusjeničarke, trčkovi, konjska smrt, uholaža, božja ovčica i dr., a i same ose utamane mnogo crvi i ličinaka. Sve su to manje ili više vrijedni naši pomagači u zatiranju raznovrsnih štetočinja, pa zato zaslužuju da ih barem upoznamo pa da ih ne ubijamo bez velike potrebe. A što da kažemo o nekim korisnim većim životinjama kao što je: krtica, šišmiš, jež, pa sljepić, gušterica te nekoje žabe, naročito žaba krastača.

Nebrojenu množinu kojekakovih štetočinja utamane ove životinje. Istina je, svi ti naši pomagači zacijelo ne znadu, da upravo nama čine neku korist. Ali to njihovu vrijednost u našim očima nipošto ne umanjuje. Dosta je, ako ih mi poznamo kao korisne pomagače, pa ćemo ih onda u svom vlastitom interesu štititi i omogućiti im, da nam u zatiranju štetočinja budu što korisniji.

Među vrlo vrijedne zatirače štetočinaca ide i naša domaća perad, naročito kokoši i patke. Uz sitnije i krupnije kukce, crve, ličinke i grčice, uništi perad i mnogo puževa Zato treba, gdjegod se to samo može, pustiti perad na prekopano vrtno tlo.

Kada i kako valja zalijevati povrće.

Za vrijeme ljetne žege, kada nema ni kiše ni rose, ne će nam uspijevati povrće uslijed pomanjkanja vlage, koja baš povrću najviše od svega drugog bilja treba. Povrće već po prirodi nježno, ako mu uzmanjka vlage, ne samo da ne će rasti nego će uginuti.

Primjerena količina vlage uopće je a za povrće napose glavni uvjet, bez koga biljka nemože da prima hraniva iz zemlje. Ta hraniva nalaze se kruta i nerastvorena u zemlji u obliku mineralnih soli, pa je potrebna vlaga, da ih rastopi i dovede u tekuće stanje, kako ga može bilje sa korijenom da primi. Iz ovoga se vidi, da je zalijevanje jedan vrlo važan a i koristan posao, ako se pravilno izvađa.

Poznato nam je, da se u sušnim danima načini kora na površini zemlje, a ako smo tu koru malo pozornije promotrili, vidjeli smo bezbroj sitnih cijevčica, što vode iz unutrašnjosti, a kroz koje se isparuje vlaga iz donjih slojeva zemlje.

Ako takovu zemlju površno zalijemo, sva vlaga, koju sa zalijevanjem dademo zemlji ostane na vrhu u kori i odmah se kod malo sunca osuši — dakle biljka nema nikakove koristi od toga, jer vlaga nije došla do korijena.

Da se to ne dogodi, potrebno je uvijek prije zalijevanja prorahliti najgornji sloj zemlje i razbiti eventualno koru. Za taj posao možemo upotrijebiti obične vrtne željezne grabljice. Zalijevati treba obilno, a za ovako prorahljenu zemlju, treba nam manje vode, pa ipak je uspjeh siguran. Ako nam je oteščana doprema vode ili nemamo uvijek dosta raspoloživog vremena za zalijevanje, u tom slučaju ćemo si pomoći sa čuvanjem jednoć već dane vlage u zemlju.

Čuli smo napred, da se zemlja nakon kiše ili nakon obilna zalijevanja slegne, pa da se iz unutrašnjosti zemlje otvore male cijevčice sve do vrha, pomoću kojih se vlaga isparuje i gubi na površinu. Da to zapriječimo potrebno je, da par sati nakon zalijevanja prorahlimo opet zalijevanu zemlju i time rastrgamo one cijevčice kojima nam se vlaga gubi. — Rahla zemlja će se osušiti odmah od jaka sunca, no to nas neka ne smeta, jer će nam povrće ipak napredovati, pomoću uščuvane vlage.

Kod nekog povrća, koje treba razmjerno mnogo vlage, da mu takovu što više uščuvamo, preporuča se najgornji sloj zemlje, kad smo ga prorahlili i zalijali, pokriti sa tankim slojem posve zrelog stajskog gnoja.

Na taj način zapriječimo svako ishlapljivanje vlage iz zemlje.

Prorahljivanje zemlje je od neprocijenive vrijednosti za bilje (povrće) i stoga što se time omogućuje pristup zraka, koji je neophodno nuždan bilju za disanje kao i ljudima i životinjama. Zato vidimo povrće slabo i kržljavo, pa nakon okapanja naglo se počne oporavljati. — Okopavajmo stoga povrće, svaki put kada se uhvati kora na vrhu, jer na taj način dovađamo u zemlju veće količine zraka, a sprečavamo ishlapljivanje vlage, koja je povrću i te kako potrebna.

A. Talan, Slatina.

Sjetva luka ljeti.

Na valjano prekopanoj (ali ne gnojenoj) vrtnoj gredici možemo mjeseca lipnja-srpnja posijati sjeme luka crljenca (crnog luka). U svibnju-lipnju slijedeće godine imat ćemo od te sjetve mladi lukac, vrlo tečan. Ali ovaj luk rano udari u sjeme, pa zato ga ne sijemo više, nego što ga upravo trebamo za trošnju u zelenom stanju. Dostajat će za jedno osrednje kućanstvo, ako ga posijemo na površini od 2—3 kvadr. metra.

Sijemo omaške ili u redove. Ovaj potonji način sjetve preporuča se naročito stoga, jer posijani luk ostat će na otvorenom vrtu preko cijele zime, a tada će trebati da ga nekako zaštitimo od smrzavice. U redove posijan luk lakše će se moći zaštititi bilo tako, da ga prekrijemo tankim slojem zemlje, bilo pak listincem, slamom ili sličnim pokrovom. Redovi neka su razmaknuti na 20 cm, a sjeme neka se tek posve plitko posije i zemlja ponešto ugazi. Usjev treba primjereno zalijevati, a kroz par tjedana luk će niknuti. Mlade biljke ostavljamo na njihovom stalnome mjestu, pa s njima i nema skoro nikakva posla, osim što ih za sušna vremena primjereno zalijevamo.

Ljetne radnje u voćnjaku.

Ljeti, za vrijeme vegetacije, treba njezi voćaka prikloniti mnogo pažnje, želimo li da nam one rode obilnim, jedrim i zdravim plodom. Treba okopati tlo uokrug oko debla svake voćke, tako da može dopirati dovoljno uzduha do voćnog korijenja, koje diše kao i korijenje svake biljke. Kadgod se na tom okopanom okrugu načini okorina, treba ju plitkim okapanjem ponovno razbiti. Na tlu, koje samo po sebi nije uvijek ponešto vlažno, ova se okopana površina oko debla udesi zdjeličasto, pa ju i zovemo „zdjelicom". Zdjelica neka je uvijek čista od korova, trave ili drugog kakvog bilja. U zdjelicu za sušnog doba ljeti nalijevamo vode, pa na taj način privađamo korijenju potrebitu vlagu, bez koje ni voćka ne može pravo uspijevati. Ovim zalijevanjem, a jednako i štrcanjem krošnje, potpomažemo znatno rastenje i debljanje ploda. Francuzi i Nijemci znadu to već odavna, pa upravo ovim sredstvima, kao i prikladnim gnojenjem uzgajaju na svojim voćkama neobično jedre i sočne plodove, t. zv. „izložbene primjerke". A to je i posve prirodno, jer u lišću se stvaraju i prerađuju sve one tvari, od kojih plod bude jedar, sladak i tečan. Štrcanjem osvježeno i oprano lišće vrši svoju funkciju kud i kamo bolje nego prašno i na po uvelo lišće.

Voćkama će mnogo koristiti, ako ih tijekom ljeta gnojimo kadšto i otopinom gnojnice (osoke), ali ne valja gnojiti suviše niti sa suviše gustim otopinama.

Mlazove (vodenjake) na voćkama treba odrezivati, a isto tako i izdanke iz korijenja. Oni većinom bezkorisno troše hranu, koja bi inače plodnim granama išla u korist. Gdješto će tek po koji mlaz vodenjak dobro doći za popunjenje manjkajuće grane u krošnji.

Kod mladih i kod patuljastih voćaka bit će potrebno pojedine preslabe grančice pinsirati t. j. otkinuti im rastući vršak, čime se na desetak dana zaustavi rastenje mladice u duljinu, uslijed čega se neotkinuti dio mladice bolje hrani i ojača. Naše slike prikazuju uspjeh pinsiranja.

Kad plodovi počnu jačati, biti će potrebno mnogu prenatrpanu granu poduprti, da ju težina ploda ne skrši.

N.

Rad oko pčela.

Ako smo do sada nastojali oko proširivanja i pojačavanja pčelaca, to ćemo sa dobrom nadom dočekati glavnu pašu. Na potpuno razvijene i jake pčelce nastaviti ćemo medišta, odnosno pregraditi plodišta Hanemanovom rešetkom (matici opredjeliti manji prostor za leženje).

Prema prilikama otvoriti ćemo cijelo odnosno djelomično medište, te u nj staviti izgrađeno saće ili cijele ploče umjetnog saća. Nipošto početke, jer bi u tom slučaju potrošile pčele med na izgradnju saća.

Radi nepogodnog vremena prošlog mjeseca, rojiti će se pčelci više sada u lipnju.

Pčelar, koji ne želi pomnažanje broja pčelaca, neka premnogo rojenje zapriječi, što će postići proširivanjem prostora u košnici, premještanjem (zamjenjivanjem izrojenih pčelaca, te izrezivanjem matičnjaka.

U slučaju nepogodnog vremena (kišovitoga) moraju se i rojevi hraniti.

Da se pčele radije povuku u medište, neka se u isto stavi okvir sa leglom (zrelim) i mednim satom. U slučaju dugotrajno nepovoljnog vremena ne bi ni to koristilo — već treba medište skinuti.

Akoprem je cijeli mjesec svibanj bio kišovit ipak su pčele nanijele i po koji okvirac meda u plodištu. Neki su pčelari stavili na svoje pčelce medišta, no ta su sa vrlo malom iznimkom ostala prazna.

Toliko o radu sa pčelama u to doba. Vrijeme će odlučiti, da li će se to moći u istinu provesti.

Aug. Katar

Razno.

Velike jesenje priredbe "Zagrebačkog Zbora" održat će se ove godine od subote 25. VIII. do ponedjeljka 3. IX. U to vrijeme bit će na prostoru „Zagrebačkog Zbora" veliki međunarodni sajam uzoraka za sve grane privrede. Tu će biti napose obilno zastupana poljoprivreda sa svim svojim granama. Prema projektu upravnog odbora „Zagrebačkog Zbora" zasnovan je upravo poljoprivredni odio na vrlo širokoj osnovi, što je i posve naravno, ako se uoči, da je u našoj agrarnoj zemlji poljoprivreda temelj svega našeg privrednog napretka i blagostanja. — Od 1. do 3. IX. priredit će se u prostoru „Zagrebačkog Zbora" izložba rasplodne stoke i to na novom gradskom sajmištu. Uz goveda, svinje, ovce i koze izložit će se tu i kunići i perad, a jedan dan biti će i izložba konja i volova. — Neobičajna atrakcija biti će izložba narodnih radova i smotra narodnih nošnja, dne 2. IX., kada će održati smotru svojih društava hrv. pjevačka župa „Matija Gubec".

Možemo dakle sa neobičnim interesom očekivati ovogodišnje priredbe „Zagrebačkog Zbora".

Agrar k. d., Zagreb, Draškovićeva ul. 35 ime je tvrtke raznovrsnih gospodarskih strojeva, koja je u kratko vrijeme od svog osnutka solidnim poslovanjem uspjela da svrati na sebe pažnju gospodarskih krugova. Upozorujemo gospodare, naše pretplatnike, na oglas i cjenik ove tvrtke.

Što se u vrtu radi mjeseca srpnja (julija)?

U cvjetnjaku vrlo su važni poslovi: plijevljenje i okapanje a po potrebi i zalijevanje i štrcanje. Kod plijevljenja korova treba korov s korijenom iščupati iz zemlje. Od slabe je dakle koristi jednostavno struganje nadzemnih česti korova vrtnom motičicom, jer tako suzbijani korov kao za inat ponovno niče. Za sušna vremena treba prije plijevljenja tlo valjano zaliti. Okapanje tla vrtnom motičicom mnogo koristi biljkama, jer kroz okopano tlo dolazi do korijenja uzduh, potreban korijenju za disanje. Čim veća suša, tim češće bit će potrebno okapati, ali ne duboko, nego posve plitko, tek toliko da se razbije okorina na površini tla. Kroz okopanu površinu tla ne može da se vlaga iz tla lako ispariuje, pa se tlo suviše ne isuši. Uz izdašno zalijevanje mnogo cvijeću koristi i štrcanje čistom vodom. I zalijevanje razrijedenom gnojnicom ili različnim gnojivim otopinama koristit će mnogome cvijeću veoma. Pelargonije, klinčiće i raznovrsno drugo cvijeće umnažamo sadenicama. Ruže okuliramo. Primule, cinerarije i kalceolarije sijemo u cvjetne lonce ili sandučiće, pa ih držimo ponešto zasjenjeno dok ne niknu. U hladnom klijalištu ili na prikladnoj otvorenoj gredici sijemo maćuhice, potočnice (Myosotis), resede, tratinčice gurmate, i drugo razno cvijeće. Ako smo u prošlome mjesecu posijali kakove biljke trajnice, treba da ih sada pikiramo. Sijemo raznovrsne šeboje, krizanteme pinsiramo (otkidamo im vrške), da im zaustavimo rastenje u visinu, pa da se biljke bolje razgranuju. Živicu prirezujemo. Biljke lončanice možemo još i sada presadivati. Potrebno je obilno zalijevati, osobito one biljke koje su izložene sunčanoj žegi na predprozornici ili balkonu.

Travnjak zahtijeva trajnu njegu. Treba ga kositi svakih par tjedana a od vremena do vremena zaliti razrijedenom otopinom gnojnice ili posuti situim dobrim kompostom odnosno čilskom salitrom (oko 10 grama na kvadr. metar).

U povrtnjaku vrijedi u pogledu plijevljenja, okapanja i zalijevanja sve što i u cvjetnjaku. Preguste usjeve treba primjereno prorijediti. Još se sije grašak i to samo brzo rastuće sorte, pa grah čučavac, salata, mrkva, koraba, endivija, rotkva, povrtnica i jesenska repa, a kasnije i prvi špinat za zimu. Presadivati možemo još kelj pupčar, glavati i lisnati kelj, celer, korabu, poriluk, sitlatu i štrpku (endiviju). Cvijetove cvjetače treba kojih 8 dana prije trošnje zakloniti od sunčanog svijetla tako, da ih prekrijemo sa par prelomljenih listova iste biljke. I pojedine biljke endivije ovezujemo prije trošnje likom tako, da unutarnji listovi ostanu blijedo-žuti.

Tko želi uzgojiti i sjeme od povrća treba da za sjemenjače ostavi najljepše i najsnažnije biljke. Sjeme se na ovim biljkama ostavlja do potpune zrelosti, a onda se pomno obere, osuši i sprema. Sve ispražnjene gredice treba odmah prekopati, prema potrebi kompostom pognojiti, a onda odmah novi usjev posijati odnosno posaditi, kako bi što bolje iskoristili povrtno tlo.

U voćnjaku treba prikloniti posebnu pažnju borbi proti štetočincima, naročito gusjenicama, lisnim ušencima i različnim drugim nametnicima. Grane odviše rodnih voćaka treba zgodno podupriječi, da se ne slome pod sve većom težinom rastućih plodova. Kod patuljastih voćaka čemo prenatrpane plodove ponešto prorijediti. Odrezivati izdanke iz korijena i mlazove vodenjake iz debla i grana. Prirezivati mlade izboje kod špalira, kordonaca i palmeta. Ribiz i ogrozd umnažamo sadenicama ili pak povaljenicama. Jagode umnažamo sada, ili kasnije u kolovozu — rujnu ukorijenjenim vriježama, koje sadimo na razmak od dvadesetak centimetara na valjano prorahljeno vrtno tlo. Tijekom ljeta zalijevamo i okapamo ih marljivo, a vriježe što iz ovih biljaka izbiju, otkidamo. Ovako uzgojene biljke presađujemo u rujnu na njihovo stalno mjesto.

Uokrug oko debla voćaka treba tlo prekopati, za sušna vremena i zalijevati, kadkada i razrijedenom gnojnicom. I štrcanje krošanja čistom vodom prijat će veoma voćkama. Ovim postupkom dadu se na voćkama uzgojiti osobito lijepi i veliki plodovi. Otpalo nesazrelo voće treba sa tla pobirati i odstraniti, jer u njemu je sigurno kakav štetočinja ili kakova bolest, koja može prijeći na drugo zdravo voće. Mnogo otpalo voće dade se korisno upotrebiti za pravljenje voćnih pasta, pekmeza, octa ili pak za prihranu svinja.

Pitanja i odgovori.

Gđa. Marijana Č-r. Sv. Jana — Jaska. — Runolist (Elelweiss, Leotopodium alpinuum) sadi se u ne prevelike cvjetne lonce a u dobru, rahlu zemlju lisnjaču (ili šumsku crnicu) promiješanu sa mnogo pijeska i komadićima vapnenca. Zemlja ne smije biti suviše gnojna. Presađuje se najbolje polovicom mjeseca svibnja. Drži se ljeti na sunčanom ali ne suviše toplome mjestu, a zimi u neloženoj sobi gdje nema smrzavice.

G. E. H-ć, Rogatica (Bosna). — Mravi napadaju Vaše voćkice upravo radi onih zelenih i smeđih uši, koje se (kako nam javljate) nalaze na listovima voćkica. Odstranite li ove uši, ne će ni mravi više na voćku dolaziti. Proti lisnim ušima prokušano sredstvo je štrcanje duhanskim uvarkom, koji se priprema tako da se 1 kg duhanskih otpadaka kuha u 5 lit. vode. Ohlađeni ovaj uvarak razrijedi se sa 100 lit. vode i tome se doda 250 grama mekog zelenog sapuna, otopljenog u 5 litara kišnice. Dakako može se načiniti i manja količina otopine, a onda se uzimaju razmjerno manji dijelovi sastavina.

Osim toga preporučaju se za uništavanje lisnih ušenaca i neki preparati kao: Aphicon, Thanol, Piretrin, Drvorin i dr.

G. M. Kuč-c, Brodanci (Bizovac). — Obratite se na tt. Agrar ponovno, jer se pismo možda gdje izgubilo ili zametnulo. Zagrebački velesajam drži se ove godine od 25. kolovoza do 3. rujna, pa ćete tu imati prilike, da si izaberete i trijer i stroj za tještenje ulja iz različitog sjemenja.

G. St. Popović, Koprivnica. — O uzgoju hrena donijeli smo iscrpljiviji članak prošle godine.

G. M. L-ć, Sredičko. — Ampelopsis (Vitis) Veitschii umnaža se ključcima poput vinove loze. Ključci se sade u valjano prorahljeno i kompostom ili zrelim stajskim gnojem gnojeno tlo, bilo u jesen bilo u proljeću. Dobro, rahlo i snažno tlo uvjet je da ova, kao i druge penjalice, dobro i brzo napreduje. Slično se razmnaža i glicinija.

Sjeme klinčića sije se obično u lipnju, ali se klinčići mogu razmnažati i sadenicama, obično mjeseca kolovoza. Velecvjetne klinčiće ponajviše tako i razmnažamo. Remontantni klinčići, t. j. oni, koji dvaput u godini cvatu, nisu na zimu otporni, pa ih stoga presađujemo u cvjetne lonce i sklanjamo u zatvorenu prostoriju. Ali i onim klinčićima, koji izdrže zimu vani, prijat će, ako ih za žešće studeni zaštitite kakvim lakim pokrovom listinca, slame i slič. — Prijesade klinčića najbolje da si nabavite od koje okolišne vrtlarije.

Jedan apel.

Gotovo u svakom broju lista podsjetili smo na uplatu zaostale pretplate. Mnoge pojedince opomenuli smo i posebnim dopisom. Pa ipak ima još vrlo velik broj pretplatnika, koji svojoj pretplatničkoj dužnosti nisu ni do danas udovoljili. „Uzorni Vrtlar i Gospodar"

u glavnom je upućen na to, da svaki pojedini pretplatnik uredno plaća pretplatu, to jest da nam ju šalje unapred za cijelu tekuću godinu ili barem za pol godine.

Četrdeset dinara godišnje mala je svota za svakog pojedinca, pa zaista nitko ne može naći opravdanja za svoj nemar, kojim prouzročuje mnoge teškoće izdavaču i odgovornom uredniku ovog lista. Treba znati da su troškovi izdavanja i uređivanja lista vrlo veliki, pa ih izdavač kraj sve velike raširenosti lista ne može točno podmirivati, ako pretplatnici ne plaćaju točno pretplatu. Mi s toga apeliramo na uviđavnost sviju onih naših pretplatnika, koji nam na pretplati bilo što duguju, pa ih molimo da uplatom ne odgađaju. Ponovno smo prilagali nekojim brojevima lista čekovne uplatnice. Tko je našu čekovnu uplatnicu možda zametnuo ili izgubio, neka ne čeka, dok mu ju mi i po treći put pošaljemo, nego neka na pošti kupi praznu čekovnu uplatnicu, koja stoji samo 25 para. U sva tri dijela ove ček. uplatnice treba ubilježiti

broj našeg čekovnog računa

34.654

ime lista „Uzorni Vrtlar", Zagreb, kao i svotu te ime i mjesto pošiljaoca.

Na ovako ispunjenu čekovnu uplatnicu ne treba ljepiti nikakove pošt. marke, pa prema tome stoji odašiljanje pretplate ček. uplatnicom samo 25 para.

Šaljite nam dakle zaostalu pretplatu za godinu 1928. odmah. Ne zaustavljajte napredak jednog od najraširenijih naših gospodarskih listova!

Nadamo se, da ćete uviđavno udovoljiti odmah svojoj pretplatničkoj dužnosti, pa Vas molimo da tako i učinite.

Izdavač i odgovorni urednik.

Pazi!

Redakcija slijedećeg broja „Uzorni Vrtlar i Gospodar" zakjučuje se u **četvrtak dne 5. srpnja (julija)** t. g., pa molimo, da nam se rukopisi, oglasi i t. d. dostave do toga dana.

Uredništvo i Uprava.

Izdavač i odgovorni urednik: **Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24.** — Tisak: **M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.**

Objava.

Učiteljskoj školi u Aleksincu (Srbija) potreban je čovjek, koji se dobro razumije u **praktične radnje gospodarske**, napose u vinogradarstvo, voćarstvo, gradinarstvo (vrtlarstvo) i pčelarstvo. On bi obradivao tamošnji školski vrt, koji ima površinu blizu 1 hektara. Taj bi se praktičar vodio kao školski služitelj-dnevničar, a imao bi od države mjesečno na ime plaće 1.000 Dinara i stan. Poslije tri godine postao bi stalan školski služitelj sa većim prinadležnostima i s pravom na penziju. Tko želi to mjesto dobiti, neka šalje molbu (sa taksenom markom od 5 Din i prilozima prema čl. 12. Zakona o činovn. i ostalim drž. službenicima) upravi Učiteljske škole u Aleksincu.

Šaljite pretplatu za god. 1928.!

Traži se

praktičan vincilir i pčelar u jednoj osobi, oženjen, po mogućnosti bez djece, koji dobro razumije vinogradarstvo na američkoj podlozi, a pčelarstvo sa pokretnim saćem, samostalno voditi i sam poslove obavljati. — Namještenje stalno, plaća i uzdržavanje prema dogovoru, stan u naravi. Ponudu slati na gosp. **Josip Kendjelić, Gjurgjevac.**

VRTLAR

napredan, marljiv, trezven, neoženjen, sa dugogodišnjom praksom, traži **samostalno namještenje.** Ponude molim slati pod „Za 16,625" na:

„PUBLICITAS"
Zagreb, Gundulićeva ulica 11

Školama
i narodnim knjižnicama i čitaonicama odobren i preporučen za nabavu jest:

„UZORNI VRTLAR"

(Ministarstvo Prosvete kralj. S. H. S. od 3. VI. 1926. godine broj 6.553.)

Želite li da vam se razvije
zdrava i snažna perad
tad je sada najzgodnije vrijeme, da ih prehranjujete sa
„KOKO"
hranivim praškom za živinu!

To je ujedno najdjelotvornije sredstvo proti bolestima peradi. — Omoti po 10·—, 40·— i 115·— Dinara za gotovo kod:

Zoltan Šumaher - Crvenka S. H. S.
kemijsko-farmaceutski laboratorij

Želite li od Vaše peradi imati izdašne koristi, sočno meso, veliku količinu jaja, tada si nabavite samo čistokrvnu žutu

„Orpington"

pasminu, jer je ova vrst već godinama dokazala, da spada medju prvovrsne kokoši, otporna na zimu, zadovoljna sa ograničenim prostorom.

Jaja za nasad
po 8·— Din komad poštećem razašilje
V. WALDGONI, Grubišnopolje (Hrvatska)

„Peradarstvo"

Sa 74 slike u tekstu i 16 slika u naravnim bojama, 160 stranica teksta. Knjiga sadrži sve što treba naprednom gojitelju kokoši, pura, gusaka, pataka i biserki. - Cijena joj je **35·— Dinara.** Naručuje se od pisca:

Julija Oberhofera
direktora oblasnog poljoprivrednog dobra
Božjakovina

REDOVNI • PRILOG • „UZORNOG • VRTLARA“ •

UZORNI GOSPODAR

ZA • SVE • GRANE • POLJOPRIVREDE • I • KUĆANSTVO (DOMAĆINSTVO).

„Uzornog Vrtlara“ god. VI. Zagreb, lipanj (juni) 1928. Prilog broj 6.

Kukuruzni moljac.

(Crvotočina.)

(Sa slikom.)

Šteta od ovog moljca tako je velika, kako u polju tako i u vrtovima, da je odavna skrenuo na sebe veliku pažnju i naučnjaka i gospodara. Naročito su se zainteresovale američke države, koje su u Evropu slale svoje naučenjake, da proučavaju život ovog štetnika. Pa i naše Ministarstvo poljoprivrede izdalo je

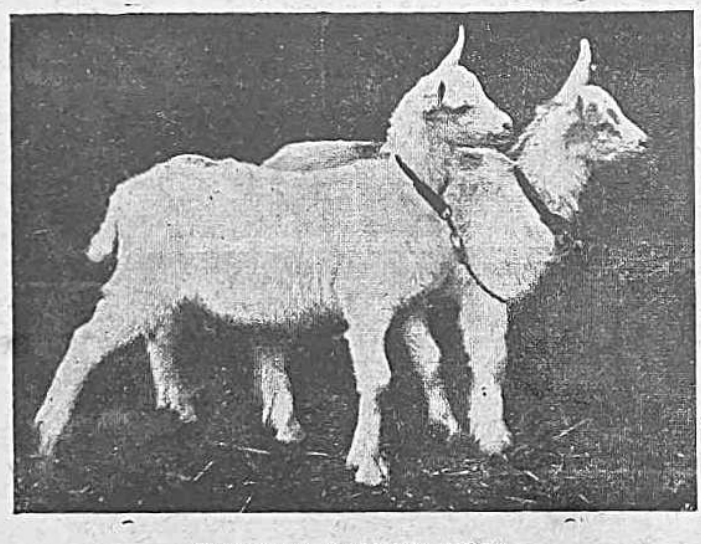

SAANSKA PASMINA KOZA.
3-mjesečni par jarića.

„Poučnik o suzbijanju moljca“, koji se besplatno dijelio seljaku, da mu se iziđe ususret pri borbi sa ovim napasnikom.

Prošle godine imao sam prilike proučavati pojavu moljca u srezu barskom (Crna Gora), koji rad nastavljam i ove godine, a u svoje vrijeme podnijeti ću o tome iscrpan referat.

Kukuruznog moljca dobro pozna svaki gospodar, te i nije tolika potreba da ga pobliže opisujem. Šteta od njega velika je i jako se opaža u količini priroda zrnja kao i stabljika. Jer i stabljike, kad se „ucrvaju“ ne vrijede za hranu stoci. Crvotočina u klipu znademo koliko je štetna. Hljebac od takvog zrnja ne valja a i pokvareno zrno nije za hranu stoke, te je uopće neupotrebljivo.

U srezu barskom gusjenica je ovog moljca uništavala 40% priroda (berbe), a svaki se očevidac mogao da uvjeri, koliko ga je bilo.

Borba proti kukuruznome moljcu nije vođena, jer tamošnji naši seljački gospodari bili su u tome nekako nemarni, a teško vjeruju i primaju novotarije ove vrste. Našeg seljačkog gospodara probude samo nevolja i šteta i prinude ga na borbu. Prilikom obilaženja polja, kad sam predočio, kako gusjenice buše stabljiku i spremaju se na ziminu, — uvjerili su se i obećali, da će svu kukuruzovinu do 1. maja spaliti, koja se do onda ne bude inače utrošila. Izdan je i na putak, koji će dobro doći, ako se po njemu bude radilo.

Kad iz čahure izleti leptir moljca, nemiran je i može da preleti preko 10 km, pa dakako da treba započeti borbu zajednički i složno, ako će da bude uspjeha.

Spaljivanje zaostale slame (kukuruzovine) do 1. maja, kao i zaoravanje njive u jesen, radikalno je sredstvo i na to treba da pazi svaki svjestan poljoprivrednik. Sa spaljivanjem kukuruzovine i zaoravanjem njive čine se dvojake koristi: uništavaju se gnijezda moljca i đubri se njiva. Borba mora biti zajednička i obavezna, ako hoćemo da bude koristi i da osiguramo berbu.

Pored ovog radikalnog i sigurnog sredstva ima i drugih, od kojih navodim (po g. M. Đ. Nikoliću) slijedeće:

1) Dok je kukuruz još mlad poprska se rastvorom (otopinom) od 28—30 grama buhača (praška proti buhama i gamadi) u 4·5 litre vode. Otopina treba da siđe i među još nerazvito lišće t. j. do usmina i rukavaca.

2) Isto djelovanje može se postići, ako se štrca nepročišćenim petrolejem i to tako da se pomiješa 100 litara vode sa 1 litrom takovog petroleja.

Pored ovih sredstava treba u njivama i oko njih uništavati svaki korov. Isto tako treba stabljike (šašu) sasijecati do zemlje. Zemlju duboko orati s jeseni. Ako sve ovo ne pomogne ili se prve dvije mjere ne

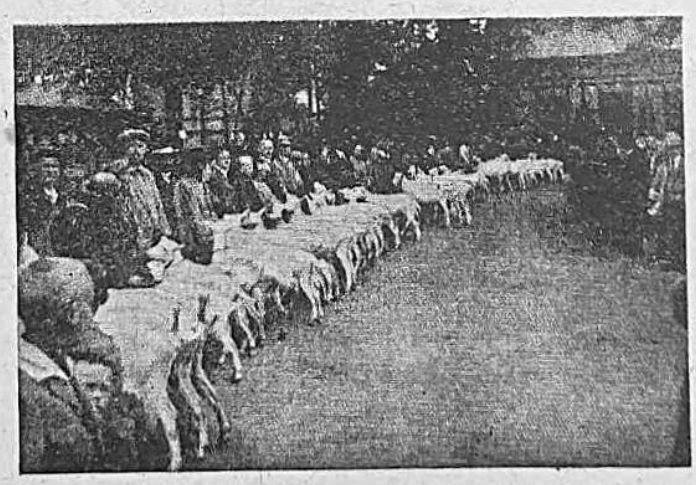

Pogled na jednu izložbu rasplodnih saanskih koza u Thüringiji.

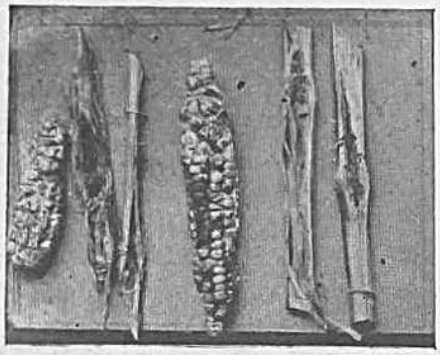

KUKURUZNI MOLJAC
u St. Baru (Crna Gora)

mogu primjeniti zbog veličine površina, onda treba za koju godinu sijati što drugo. Dužnost je poljoprivrednih referenata i drugih organa, narodnih učitelja i svih drugih svjesnih ljudi, da skrenu svoju pažnju na ovog štetnika, te da svoja opažanja saopće preko „Uzornog Gospodara", jer će sve to dobro doći našem poljoprivredniku.

St. Baar (Crna Gora). **Agr.**

Krave muzare na paši.

Dobra paša od velike je koristi za svu stoku a naročito za krave muzare. Na takovoj paši nađu si krave muzare dostatnu količinu one i onakove hrane, koja im najbolje prija. Ta je hrana uvijek u svježem stanju, trave su mlade i nježnog sastava, pa su po tome i lakše probavljive od sijena, koje sadrži mnogo neprobavljivih sastojina (drvenastih vlakanaca). — Prema tome stoka ovu pašnu hranu iskorišćuje daleko bolje nego sijeno.

Ali nije na svakome pašnjaku paša dobra. Naši općinski pašnjaci često ne zavrijeđuju to ime; oni bi se mogli nazvati plandovalištima, trkalištima, odmaralištima ili slično kako, ali ne pašnjacima, jer stoka na njima zapravo i nema paše. Oskudne trave propletene sa raznovrsnim korovima nisu paša. Pašnjake treba njegovati, livadnom branom svake godine i po više puta prodrljati, a osim toga i nadosijavati dobre trave. Kravlje izmetine treba svaki dan razgrnuti, krtorovinjake poravnati, a korov i loše trave iskorijenjivati. Na pašnjaku ne smije biti močvarnih mjesta, pa će gdješto trebati kopanjem kanala (jaraka) spriječiti stvaranje močvare na uleknutim mjestima pašnjaka.

Uz pašu treba da stoka ima i dobre, pitke vode. Nema li je na samom pašnjaku ili u neposrednoj blizini, tada treba stoku napajati prije i poslije polaska na pašnjak. Gdje se krave muzare isključivo i jedino ishranjuju na paši, treba paziti, da se na jedan pašnjak ne pušta suviše velik broj krava. Na jednoj rali dobrog pašnjaka mogu se potpuno prehraniti 2—3 krave i to od ranog proljeća pa do zime.

Pašnjak treba razdijeliti na više odjela tako, da krave u pojedinom odjelu ostaju 10—14 dana, dok svu travu ne popasu. Kad se u pojedini odjel vrate, već je trava u njemu ponovno uzrasla. Razdjeljivanjem pašnjaka u odjele sprječava se gaženje trave, a u pojedinom odjelu popasu se trave brže i potpunije, čime se podupire ponovno rastenje njihovo.

Gdje nema dovoljno pašnjaka, treba stoku još i prihranjivati u staji i to najbolje zelenom krmom. U tu svrhu siju se ponajčešće različne krmive biljke i to obično mahunjače, koje sadrže mnogo bjelančevine. Ove sočne krmne biljke neobično povoljno utječu na izlučivanje mlijeka.

Boravak na paši od velike je koristi kravama muzarama i po tom, što one na paši ostaju zdravije, nego kad se drže neprestano u staji. Svježi uzduh i puno sunčano svijetlo, pa kretanje po miloj volji blagotvorno utječe na zdravlje i tjelesnu snagu krava muzara, radnja mliječne žlijezde biva življa i potpunija, a izlučivanje mlijeka obilnije.

Uzgoj koze uopće i obzirom na plemenitu saansku kozu.

Piše: **F. Doršić**, Zagreb.
(Sa 3 slike.)

(Nastavak.)

Saanskoj kozi, koja je tako bogata mlijekom, treba da pružamo i dademo sve ono, što će proizvesti, uzdržati pa i povisiti takovu obilnu mlječnost. Kao prvi i glavni uvjet je prikladna hrana, koja sadržava sočnih i krepkih sastavina što su u stanju da stvaraju obilnu mliječnost. Zatim dolazi napajanje i sve ostalo, što je sa uspješnim uzgojem usko povezano. Od sočnih i krepkih hraniva, koja se davaju kao pojačani obrok, ona voli sve žitarice samljevene u prekrupu zatim zob, kravsku repu i krumpir, kao i sve čiste vrtne odpatke te sočnu i krepku, suhu i svježu travu i djetelinu. Takovu hranu ona voli u manjim količinama, ali u više navrata, jer ju tako tečnije uživa.

Kukuruz je kozi štetan; ako joj se dade u zrnu prouzrokuje joj tešku probavu, pa koza može uslijed toga da i ugine. Od samljevenog kukuruza počima se debljati a onda joj i mliječnost opada, te tako konačno može da i presuši. Što mršavija koza, tim je

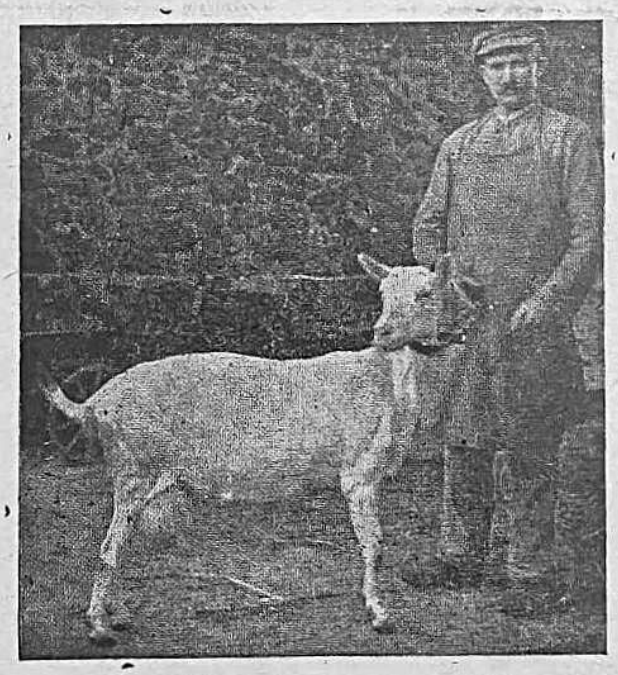

SAANSKA KOZA (2-godišnja)
koja daje dnevno 4 do 4½ lit. mlijeka.

bolja dojka, a naprotiv što deblja koza tim lošija dojka. Kod mršavih koza hrana tako reći prelazi u mliječnost, a kod debelih u loj.

Na obilnu mlječnost nadalje mnogo upliviše vrsta i način napajanja. Za napajanje dobra je mlačna, čista voda sa nešto posija (mekinja) i soli. Ako se za mladih dana nauči, voli koza i dobar svježi kuhinjski napoj (pomije) sa nešto mekinja i soli, koji mora uvijek biti nešto ugrijan (mlačan). Hladno napajanje

ili čista voda nije probitačna. Napaja se tri puta dnevno a po potrebi i više puta; u jutru se napaja prije hranjenja, a ostala napajanja poslije pojačane hrane. Kuhani krumpir ili kravska repa osobito povisuju mliječnost, dok krumpir posebno još daje veću masnoću mlijeku.

U ljetnoj periodi, ako je odabran pašni uzgoj, glavna joj je hrana sočna i krepka paša, koja neka nije rosna ili vlažna. Osim toga nesmije manjkati ni pojačane hrane u štali i to tri puta dnevno. Nevrijeme svakoj životinji škodi, pa stoga treba i saansku kozu čuvati od vremenskih nepogoda.

Ako je odabran štalni uzgoj, glavna joj je hrana sočna i krepka zelena svježa trava kao i djetelina, koja nije vlažna ili uparena, sa više kraćih obroka, a osim toga sa pojačanom hranom tri puta dnevno. Uputno je da se prama mogućnostima i prilikama pusti kozu kadkada na slobodu, da se prošeće.

U zimskoj periodi, glavna joj je hrana suho sijeno i djetelina sa pojačanom hranom kao kravska repa i krumpir te zob u obrocima. Za lijepih, sunčanih dana potrebno je da se i tom zgodom pusti na šetnju. Općenito se mora paziti da hranjenje bude u jednakim razmacima razpoređeno, kako bi životinja mogla u miru preživati i prema tome sakuplja se i mlijeko u dovoljnoj količini. Životinja se vrlo brzo priuči na takav red, pak će stoga svoga uzgajača sa obilnim mlijekom nagraditi, a on će joj to opet sa sočnom i krepkom kao i sa pojačanom hranom uzvratiti. Koza osim toga voli sol, pak se stoga preporuča da joj se često puta daje u obliku kamena. Sol pospješuje probavu i koza dobiva bolji tek za hranu, kao i za piće, i raskužuje si usta, a sve to vrlo povoljno djeluje na veću mliječnost. Sasma protivne rezultate dobit ćemo, ako takovu mladu „kravicu" pustimo na oskudnoj hrani, gdje kadkada jedva da i preživi, a kamo li da svoga uzgajača razveseli sa obilnim mlijekom.

Sva hrana mora biti nepokvarena i čista; onesnaženu ili nečistu hranu koza neće te se je laća samo u velikoj nuždi. Nagnjila ili prozebla hrana štetno djeluje. Prelaz k zelenoj hrani a kasnije opet suhoj zimskoj hrani, mora biti polagan da se izbjegne bolesti, koja lagano nastupi. Uzgajač sam ili pouzdana osoba, kojoj se uzgoj povjeri, najbolje će svoju dužnost znati vršiti i cijeniti, kada ne će u vidu imati samo interes, nego će toj životinjici prikloniti i potrebnu pažnju.

Sve do sada navedeno jesu okolnosti koje su osnovane i provađane u praksi i ukazale se vrlo korisnima, pak sada samo stoji na uzgajaču kako će upriličiti uzgoj.

Mliječnost koze traje cijelu godinu, a po prirodnom kalendaru ovako: od ranog proljeća t. j. čim se na drveću pokažu prvi pupovi, pak sve do kasne jeseni t. j. kad sa drveća pada list, uzima se kao glavno i puno mlječno vrijeme, a to je popriječno sedam mjeseci. Ostalih pet mjeseci koza i dalje doji, ali u nešto manjoj količini. Tome imade i prirodnih uzroka, a ti su ovi: u jesen kada mliječnost padne, nastupi već i pripust, te je ovaj manjkajući dio mlijeka potreban za razvitak ploda kojega koza nosi točno 152 dana ili 5 mjeseci i 2 dana. Drugom polovicom toga vremena padne mliječnost do polovine prijašnje mliječnosti, što je opet sasma prirodno, te na toj visini ostane do dana jarenja. Međutim već nadođe rano proljeće pokazuju se prvi pupovi, a koza nam ojari jedno, dvoje a kadkada i troje lijepih jarića, a kao brižna majka opskrbljena je sada već opet obilnim mlijekom, jer je opet nastupilo punomlječno vrijeme. Ovo se opetuje svake godine, osim ako nadođu kakove nepredviđene zapreke.

U pitanju prehrane pučanstva saanska koza zauzima vrlo važno mjesto; ona pruža uzgajaču zdravu i obilnu hranu, a osim toga svojoj okolici korisnu i ugodnu zabavu, a što je najglavnije svoga uzgajača pobuđuje na marljivost i štednju, koju će postepeno osjetiti.

Pokusima je dokazano, da je za prehranu pet koza muzara potrebna ista količina hrane, kao i za jednu kravu muzaru, a prihod mlijeka od pet koza je razmjerno veći nego prihod od jedne krave.

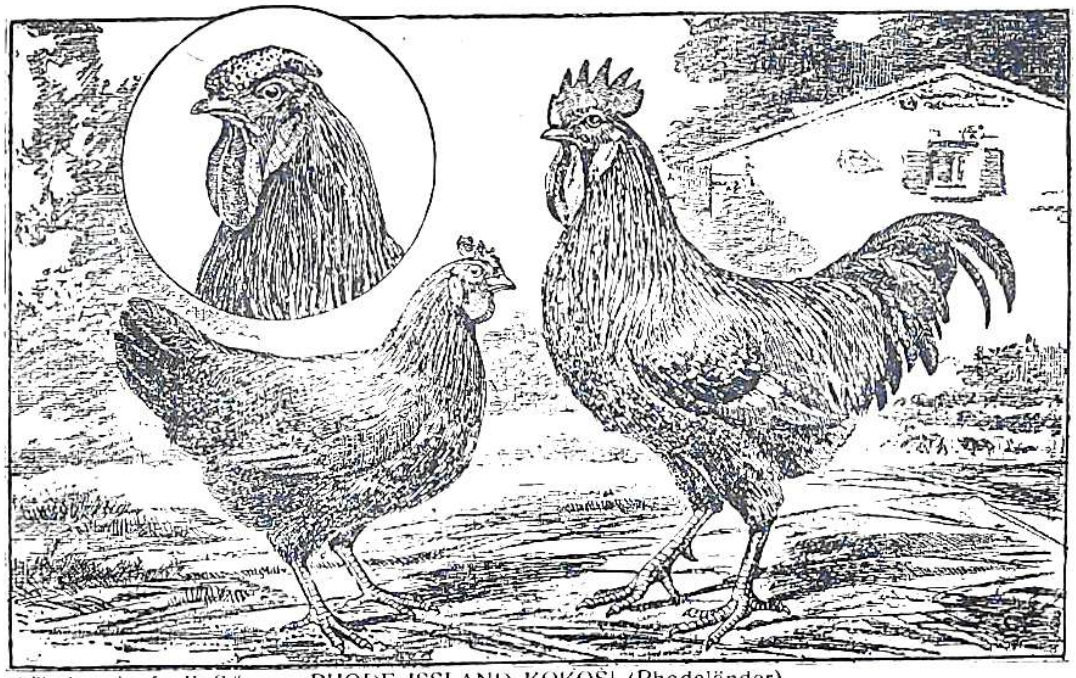

K članku u br. 5. „U. G.": RHODE ISSLAND KOKOŠI (Rhodeländer). (Gore pijetao sa graorastom krestom).

Kako da se spriječi čupanje kokoši?

Međusobno čupanje perja loša je navika kokoši obično u malim kokošinjacima. Ono se pojavljuje svagdje, gdje se kokoši drže u odviše uskom prostoru i ako ne dobivaju svaki dan mesnate ili slične hrane, koja obiluje bjelančevinom. Obično kokot počinje prvi sa čupanjem i to čini s nekom obijesti. Po tome se i ostale kokoši naviknu na tu maniju, pa čerupaju jedna drugu. Najprije čupaju se na trtici, onda na vratu i napokon na guši, pa sve do prsiju.

Kadšto se pojavi kaplja krvi na kraju iščupanog pera, a onda na takvu nesretnu kokoš ogorčeno navale sve druge, pa je ljuto izrane.

Najbolji je lijek protiv te navike, da se kokoši puste na slobodu, ali kako to nije uvijek moguće, treba tražiti druga sredstva.

Ako se kokošima dade kupusovog lišća navezanog na špagi, to vabi kokoši, pa ga čupkaju i tako se okane čupanja perja.

Ali još je bolje sredstvo, ako im se dade svaki dan mesnate hrane na sitno sasjeckane. Ostaci pečenog mesa isjeckani i smješani kao kaša, a tome se još doda malo sumpornog cvijeta.

Još je zgodnije, ako im se dade mesno brašno, da se ne gubi vrijeme svakodnevnim priređivanjem.

Mazanje perja uljem od borovice ublažuje ćud kokoši, pa se ne čupaju. J.

Kunići kao hrana.

Mladi kunići mogu se upotrebiti za kuhinju kao izvrsna hrana i vrlo malo se razlikuju od piletine. Za klanje su najbolji u dobi od 3—4 mjeseca. Pripremaju se na isti način kao i pilići, bilo kao frigani, pečeni ili na umak priređeni. Ne preporuča se pripremiti kuniće poput divljeg zeca, jer meso znatno se razlikuje od mesa divljeg zeca ili uopće divljači. Stariji kunići kao i oni, koje koljemo jer nisu za rasplod ili imadu kakvu manu, neka se prije klanja utove. Uspješno ćemo ih utoviti, ako ih držimo u mračnoj, posve mirnoj prostoriji, gdje im dajemo obilne obroke kukuruza, ječma, zobi, kuhanog krumpira, kao i različnih otpadaka jela, pomiješanih sa kukuruznim brašnom. Uzato treba im davati uvijek i svježe, pitke vode. Hranu sa brašnom dobro je i posoliti, jer ju tada kunići slađe jedu.

U ljetno doba šteta je za klanje upotrebiti kunića one pasmine, u koje je krzno vrlo fino i koje se nosi u naravnoj boji. Takav kunić neka se ostavi do zime, kad će dobiti fino i gusto krzno, jer mu ljetno krzno ne vrijedi mnogo. Meso od starijih kunića prireduje se kao i drugo kakvo meso, pa i kao divljač.

Klanje kunića.

Mnogi običaju da kunića kolju nožem, ali je to vrlo neumjesno, jer se kunić dulje muči i smrt nastupa polaganije. Najjednostavniji je ovaj način klanja: Kunića uhvatimo lijevom rukom za stražnje noge, podignemo ga uvis i snažnim zamahom desne ruke udarimo ga u zatiljak. Pri tome ne smije ruka biti stisnuta u šaku nego otvorena, a zatiljak treba da pogodi sječimice. Bude li kunić dobro pogoden, on odmah izgubi svijest, privuče k tijelu prednje noge, na nos mu udari krv; par trzaja — i smrt je trenutačno nastupila. Za svaku sigurnost može se udarac i opetovati. Mrtvog kunića objesimo, da mu krv iz nosa isteče, i tada odmah počinje svlačenje kože. U Njemačkoj je uobičajen i taj način da se kunića ubije hitcem iz pištolje na zračni pritisak, koja je upravo u tu svrhu udešena. Kunić se postavi na stol, a cijev pištolje (sa nabojem od 5 m/m) prinese se kuniću sasma blizu zatiljka i ispali se vodoravnim smjerom kroz glavu. Naboj probije glavu, rastrga mozak, a smrt dakako odmah nastupi.

Kod ovakovog ubijanja kunića dogodi se lako i nesreća, jer naboj može da rani i slučajno nadošlog kojeg čovjeka ili znatiželjno dijete. Najzgodniji i najjednostavniji je dakle gore opisani prokušani način usmrćivanja kunića. St. Šteidl, Virje.

Gospodarski poslovi
u mjesecu srpnju (julu).

Žanje se žito. Najbolje je žeti onda, kad žitno zrnje nije ni mliječno a niti pretvrdo, nego se dade noktom lahko presjeći kao da je od voska. Žito se vrši ili odmah u polju ili se sprema u suše (parme) do vršidbe, koja se obavi, kad se za to nade dosta vremena. Ovršeno zrnje sprema se u hambar ili se razastre na suhom tavanu, da se zrnje valjano prosuši. Strn treba odmah podorati. Iskapaju se rane sorte krumpira. Kosi se livada, djetelina i različno krmno bilje. Okapa se kukuruz, krumpir, repa, kupus, duhan. Sije se heljda i krmna repa.

Stoku treba što više držati na otvorenom a za žestoke vrućine sklonuti ju u hlad. Uz hranu ne smije stoci nikad manjkati i pitke vode. Radnoj stoci treba davati krepkiju hranu. Svinje izgoniti na strnike, a udesiti i priliku da se kupaju. Na strnike kao i na oranje puštati perad, da pobere razasuto zrnje odnosno različne ličinke.

U vinogradu svršavamo ljetne radnje. Proti peronospori štrcamo, proti oidiumu sumporimo i po posljednji put. Okapamo treći put. Otkidamo zaperke, zalamamo vršike, privezujemo gdje što treba. Pregledaj zeleno kalamljene loze i otkidaj mladice, što tjeraju iz amerikanske podloge.

Podrum zrači noću. Nadolijevaj bačve, ali inače vino ne diraj!

Sprečavaj rojenje pčela. Slabe rojeve spajaj! Pune okvirce vadi, istresaj med, a prazno saće stavljaj ponovno u košnicu, da pčele imadu kamo snašati med.

Nabava saanskih koza.

Za nabavu saanskih koza javio se vrlo lijep broj interesenata tako, da bi u mjesecu augustu (kolovozu) o. g. imala uslijediti doprema tih koza iz inostranstva.

Nažalost za uvoz nije odobren oprost od carine, pa sam ovih dana gg. interesentima razaslao poseban dopis, na koji očekujem što skoriji odgovor, kako bi se mogle za vremena dovršiti sve potrebite predradne.

Tko god želi nabaviti više koza, neka ne zaboravi nabaviti i rasplodnog jarca, a tako i pojedinci koji u istom mjestu nabavljaju po jednu ili par koza treba da se dogovore i zajednički nabave i rasplodnog saanskog jarca.

Dopise molim slati na uredništvo „Uzornog Vrtlara i Gospodara", Zagreb I., pošt. pretinac 201, a novac ček. uplatnicom istog lista. F. Doršić, Zagreb.

Književne vijesti.

Julije Oberhofer: **„Peradarstvo"**, sa 90 slika, od toga 16 slika u naravnim bojama. Knjiga opsiže 160 stranica vel. osminskog formata, vrlo je ukusno opremljena, lijepo i lako razumljivo pisana, a sadrži sve što napredan gojitelj peradi treba da znade. Vrijednost ove knjige ne treba posebno isticati, kad se znade, da je njezin autor upravnik i osnivač jedne od naših najvećih selekcionih stanica peradi. Knjiga je upravo doštampana, cijena joj je 35 dinara, a u narednom broju mi ćemo se na tu vrlo lijepu i dobru knjigu pobliže osvrnuti. Naručuje se izravno od autora, a naši pretplatnici mogu ju i od nas poštom dobiti.

Izdavač i odgovorni urednik: Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24. — Tisak: M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.